

We wtorek, 19 marca 2013 r. przypada 104. rocznica urodzin gen. Elżbiety Zawackiej. Uczczą ją uroczyste spotkania przy grobie Pani Profesor i w Dworze Artusa.

Urodzona 19 marca 1909 r. w Toruniu Elżbieta Zawacka - wybitna Polka, patriotka, Honorowa Obywatelka Torunia, naukowiec i profesor UMK, jedna z nielicznych w historii Polski kobiet w stopniu generała - zasłużyła się w czasie II wojny światowej jako legendarna konspiratorka i kurierka Komendy Głównej Armii Krajowej o Rządu w Londynie, a po wojnie - współtwórczyni fundacji noszącej dzisiaj jej imię, badającej dzieje Armii Krajowej i wojskowej służby kobiet. Przeżyła blisko sto lat, aktywna niemal do samego końca, niezwykle skromna i heroicznie pracowita. Wielokrotnie dowiodła odwagi, determinacji i wytrwałości w służbie Polsce.

Jej imię noszą: toruńska Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, Biblioteka Pedagogiczna przy ul. Dąbrowskiego oraz trzy toruńskie szkoły: Zespół Szkół Ekonomicznych przy ul. Grunwaldzkiej, Szkoła Podstawowa nr 27 w Kaszczorku i Gimnazjum nr 2 przy ul. Pająkowskiego. Jest też patronką Szkoły Podoficerskiej Wojsk Lądowych w Zegrzu. Jako legendarna kurierka AK została też upamiętniona wśród głównych bohaterów ekspozycji Muzeum Powstania Warszawskiego. Zgodnie z

deklaracją Rady Miasta Torunia Jej imię będzie też nosił powstający nowy most drogowy przez Wisłę.

Uroczystości z okazji 104. rocznicy urodzin Elżbiety Zawackiej organizują: Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, Departament Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. prof. Elżbiety Zawackiej.

Program uroczystości:

- **9.00** (cmentarz Św. Jerzego, ul. Gałczyńskiego) - złożenie kwiatów na grobie śp. gen. Elżbiety Zawackiej
- **10.00-10.15** (Dwór Artusa, Rynek Staromiejski 6) - uroczyste spotkanie rocznicowe
  - prezentacja multimedialna przedstawiająca sylwetkę gen. Zawackiej
  - wręczenie nagród i dyplomów wyróżnionym w V edycji Wojewódzkiego Konkursu im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej "Oni tworzyli nasza historię"
  - spektakl "Elizabeth Watson - cichociemna" w wykonaniu Teresy Stępień-Nowickiej

---

Elżbieta Zawacka urodziła się 19 marca 1909 r. w pruskim wówczas Toruniu, w jej domu rozmawiano po niemiecku. Polskiego nauczyła się w wieku kilkunastu lat. Po ukończeniu studiów poświęciła się pracy pedagogicznej w szkołach, jednocześnie działając na rzecz Przysposobienia Wojskowego Kobiet, którego była komendantką Regionu Śląskiego. Wzięła udział w kampanii wrześniowej, a następnie w pierwszych załączkach konspiracji na Śląsku. Początkowo w Służbie Zwycięstwu Polski, następnie Związku Walki Zbrojnej, i wreszcie Armii Krajowej. Do końca 1940 r. kierowała łącznością Okręgu Śląskiego ZWZ. Później rozpoczęła się jej epopeja kurierki AK. Znana w konspiracji pod pseudonimem "Zo" stała się prawdziwą legendą kurierów w okupowanej Europie. Wielokrotnie nielegalnie przekraczała granice przenosząc wiadomości i meldunki. Szkoliła też innych kurierów. Pełniła funkcję zastępcy szefa "Zagrody" - Działu Łączności Zagranicznej Oddziału V Sztabu Komendy Głównej AK. Jej najsłynniejszy rajd wiódł poprzez Niemcy, Austrię, Francję i Hiszpanię do Anglii. "Zo" była jedyną kobietą - "cichociemną". Na własną prośbę powróciła na spadochronie do okupowanego kraju 10 września 1943 r. Pracowała w szefostwie Wojskowej Służby Kobiet KG AK. Po upadku powstania warszawskiego nadal działała w służbie Państwa Podziemnego u boku gen. Okulickiego. Dostarczyła do Szwajcarii

pierwsze szczegółowe meldunki o sytuacji w kraju po upadku powstania.

Po zakończeniu wojny włączyła się w struktury konspiracji antykomunistycznej w ramach organizacji Wolność i Niezawisłość. Powróciła także do pracy pedagogicznej - ukończyła studium pedagogiki społecznej i rozpoczęła pracę doktorską.

W 1951 roku została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa. Więziona do 1955 r. Od 1956 r. powróciła do pracy naukowej i pedagogicznej. W 1965 r. uzyskała doktorat, a w 1972 r. habilitację. Wówczas też wróciła do rodzinnego Torunia, gdzie podjęła pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Instytucie Pedagogiki i Psychologii. Równocześnie gromadziła materiały do dziejów Armii Krajowej, działała w środowisku kombatantów AK. Na skutek represji SB, dzięki którym m.in. zlikwidowano kierowany przez nią Zakład Andragogiki, odeszła przedwcześnie z pracy na uniwersytecie.

W latach osiemdziesiątych związana ze środowiskiem "Solidarności" była dla młodych autorytetem i wzorem patriotyzmu. Gen. Zawacka działała w Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim a także współtworzyła Światowy Związek Żołnierzy AK. Jej wielkim dziełem jest powołanie do życia Fundacji Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Kobiet w Toruniu. Fundacja nie tylko gromadzi dokumenty i relacje, ale także organizuje konferencje, zjazdy naukowe i wydaje liczne publikacje dokumentujące udział Pomorza w walce o niepodległość.

W grudniu 1995 r. decyzją Prezydenta RP Lecha Wałęsy gen. Elżbieta Zawacka została odznaczona Orderem Orła Białego. Jest także odznaczona Krzyżem Orderu Virtuti Militari i pięciokrotnie Krzyżem Walecznych. Mieszkańcy rodzinnego Torunia 17 grudnia 1992 roku nadali jej tytuł Honorowej Obywatelki. W 2005 r. została odznaczona brytyjską Odznaką Weterana ustanowioną przez Ministerstwo Obrony Zjednoczonego Królestwa. Wręczył ją w Toruniu podpułkownik Stephen Croft, Attache Wojskowy i Morski Ambasady Wielkiej Brytanii w Polsce. 13 czerwca 2006 r. w Ratuszu Staromiejskim odebrała akt nadania przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego stopnia generała brygady WP. Gen. Elżbieta Zawacka była drugą - po Marii Wittek - kobietą w polskiej armii ze stopniem generała.

Zmarła 10 stycznia 2009 r. w Toruniu.

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)

- [Drukuj](#)
- [PDF](#)